

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 4 (1939)

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1936-1938), Περίοδος Γ'

Τέσσαρες κώδικες εκ της βιβλιοθήκης Ευσταθίου
Ανανιάδου

Νίκος Α. ΒΕΗΣ

doi: [10.12681/dchae.1432](https://doi.org/10.12681/dchae.1432)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΒΕΗΣ Ν. Α. (2013). Τέσσαρες κώδικες εκ της βιβλιοθήκης Ευσταθίου Ανανιάδου. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 4, 203–216. <https://doi.org/10.12681/dchae.1432>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Τέσσαρες κώδικες εκ της βιβλιοθήκης Ευσταθίου
Ανανιάδου

Νίκος ΒΕΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1936-1938), Περίοδος Γ' • Σελ. 203-216

ΑΘΗΝΑ 1939

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Ὑπὸ

ΝΙΚΟΥ Α, ΒΕΗ (ΒΕΕΣ).

ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΚΩΔΙΚΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΑΝΑΝΙΑΔΟΥ

Οἱ κατωτέρω περιγραφόμενοι κώδικες ὑπῆρξαν ποτὲ κτῆμα τοῦ ἱερομονάχου καὶ διδασκάλου Ἀνανίου, καταγομένου ἐκ Στρεζόβης τῶν Καλαβρύτων. Ὁ Ἰωάννης Λαμπρόπουλος ἐν τῷ ἀνεκδότῳ αὐτοῦ ἔργῳ «Περὶ τῆς Πελοποννησιακῆς Παιδείας» ἐπὶ Τουρκοκρατίας¹ παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἀνανίας ἐδίδαξεν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Στρεζόβη ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1817, ἔπειτα δὲ ἐν Λυκουρίᾳ τοῦ Λευκασίου ἀπὸ τοῦ 1817 μέχρι τοῦ 1821, ἐν Λειβαρτζίῳ τῆς Ψωφίδος κατὰ τὰ ἔτη 1829—1834, «καὶ ἐπομένως» ἐν Γαστουνῇ καὶ Δίβρῃ τῆς Ἠλείας, ἀπέθανε δ' ἐν βαθεῖ γήρατι ἐν Στρεζόβη. Μικρανεψιὸς τοῦ ἱερομονάχου καὶ διδασκάλου Ἀνανίου εἶναι ὁ φίλος κ. Εὐστάσιος Ἀνανιάδης, πρόεδρος τοῦ ἀναθεωρητικοῦ στρατοδικείου, ὁ ὁποῖος πλὴν τῶν τεσσάρων κατωτέρω περιγραφομένων κωδίκων κατέχει καὶ ἄλλα λείψανα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ λογίου αὐτοῦ θείου.

Ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν κωδίκων ἠκολούθησαμεν τὸ ὑφ' ἡμῶν παραδεδεγμένον σύστημα, περὶ ὀλίγα τινὰ νεωτερίσαντες. Δι' ἀραιῶν γραμμάτων δηλοῦνται χωρὶα εἰλημμένα ἐκ τῶν κωδίκων ἀπαραλλάκτως, τηρουμένων δὴλον ὅτι τῶν ἀνορθογραφιῶν καὶ ἰδιογραφιῶν αὐτῶν. Ἐντὸς εἰσαγωγικῶν περιλαμβάνονται ἐπιγραφαὶ συγγραφῶν ἢ κεφαλαίων αὐτῶν ἢ χωρὶα τῶν κωδίκων αὐτολεξεῖ ἐξ αὐτῶν λαμβανόμενα.

Ι

Χάρτης λεῖος. Διαστ. 0,17 X 0,232. Αἰὼν XVII. Φ. 241.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΤΟΥ ΜΑΛΑΖΟΥ Νομοκάνων.

Ἐλλιπῆς καὶ κολοβός. Προηγοῦνται: Α' (φ. 1^α) τὸ προοίμιον, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ λέγει: «Τοῖς ἀπανταχοῦ εὐρισκομένοις ἱερωμένοις τὲ καὶ λαϊκοῖς ἐν Κυρίῳ χαίρειν». Β' (φ. 2^α) σημείωμα περὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ νο-

1) Πρβλ. Νίκου Α. Βέην ἐν τοῖς «Παναθηναίοις», τόμ. Θ' (1904/5) σελ. 79, 241. Τρ. Ἐδαγγελίδην, Ἡ Παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Τόμ. Α', σελ. 250.

μοκάνονος, γενομένης παρά «τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἐλαχίστου δούλου αὐτοῦ ΜΑΝΟΥΗΛ ΤΟΥ ΜΑΛΑΖΟΥ, υἱοῦ τοῦ πρώην τιμιωτάτου οἰκονόμου τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ν α υ π λ ί ο υ καὶ Ἄργου, κῦρ Δημητρίου· ἐν ἔτει ζ'οα', ἰνδικτιῶνος ς^ς ἀπὸ κτίσεως κόσμου· ἀπὸ δὲ κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, α φ ξ β· μαρτίῳ ε'—^π.» Γ' (φ. 2^β-17^α): «Πίναξ σὺν Θεῷ ἀγίῳ τοῦ παρόντος βιβλίου». Ἀναγράφει ὁ πίναξ τς' ἐν ὄλῳ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα κατὰ μέγα μέρος περιέχονται ἐν τῷ κώδικι. Ἀναγράφω τὰς ἐπιγραφὰς κεφαλαίων τινῶν: α' (φ. 18^{α-β}) «Περὶ κριτοῦ τοῦ εἶναι εἰς πάντας συμπαθῆς καὶ νὰ μηδὲν πιστεῦη λόγια τινὸς χωρὶς νὰ ἐξετάζη· ΜΑΤΘΑΙΟΥ [ΒΛΑΣΤΑΡΕΩΣ] τοῦ νομοθέτου, ὃς ἦν ἱερομόναχος σοφώτατος». μη' (φ. 56^α-57^α): «Περὶ ἀρχιερέως ἐὰν μεγαλοσημήση ἐκὼν ἢ ἄκων· ἢ ποιήσῃ παραίτησιν· τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ σοφίας κανὼν Β^{ος}». ξη' (φ. 68^α): «Περὶ τοῦ θέλονταις ἱεροῦθῆναι καὶ λάβῃ γυναῖκα ἢ χήραν, ἢ δούλην ἢ ἄλλην κακοῦ βίου, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς· ἀποστόλων[κανὼν], τῶν ἐπὶ σκηνῆς λέγονται αἱ γυναῖκες ὅπου κτυποῦν τὰ τύμπανα». ρη' (96^β—97^α): «Περὶ τοῦ μὴ θάπτειν νεκρούς, ἦγουν τοὺς ἀποθαμένους μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν· οὐδὲ μεταφέρουν ἀπὸ τάφον σῶμα ἀνθρώπου, ἢ καμμίαν ὕλην». ρθ' (φ. 97^{α-β}) «ὅτι εἰς ἐκκλησίαν συμπόσια δὲν γίνονται, οὐδὲ καπηλεῖα εἰς τοὺς ἱερούς περιβόλους· συνόδου Δ'—^ς καὶ Λαοδικείας κανὼν κη'». ρζη' (φ. 154^β—155^α): «Περὶ ἀδελφοποιίας, ὅτι καὶ μηδὲν γίνονται». ρογ' (φ. 156^α) «Λύσις γάμου ἀζήμιος, ὅταν ὁ ἄνδρας δὲν εὐρίσκειται σαρκικῶς μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ΜΑΤΘΑΙΟΥ [ΒΛΑΣΤΑΡΕΩΣ]». σοη' (φ. 214^β—215^α): «Τάξις πρωτοκαθεδρίας» τῶν πατριαρχείων, μητροπόλεων καὶ ἀρχιεπισκοπῶν «ὅπου εὐρίσκονται τὴν σήμερον, καὶ εἶναι ὑποκείμενα τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλεως». σοθ' (φ. 215^{α-β}): «Περὶ τοῦ ποῖοι τῶν μητροπολιτῶν ἔχουν τὴν σήμερον ἐπισκοπίας». σπ' (φ. 215^β—216^α): «Περὶ τῶν μητροπολιτῶν ποῖοι λέγονται ὑπέρτιμοι καὶ ἔξαρχοι· καὶ ποῖοι λέγονται ὑπέρτιμοι μόνον». ση' (φ. 224^α—225^α): «Πῶς γράφει ὁ ἀρχιερεὺς τὰ γράμματα ὅπου δίδει ἐκείνων ὅπου ταξιδεύουν, ἢ διὰ γῆς, ἢ διὰ θαλάσσης, τὰ ὁποῖα καλοῦνται παντέπες». τς' (φ. 237^α—238^α): «Εὐχή συγχωρητική». Μετὰ ταῦτα ἔπονται τύποι δύο γραμμάτων: α' (φ. 238^α—239^β) ἀνεπιγράφου πρὸς Ἀλέξιον Μιχαηλοβίτζην τῆς Ρωσσίας (ιδεὲ σ. 204 κ.έ.), β' (φ. 239^α—241) ἀναφορᾶς πρὸς τὸν πατριάρχη Πάσης Μοσχοβίας καὶ Ρωσσίας (σ. 206 κ.έ.)

Ἐχει τὸ κείμενον τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν α' τύπου γράμματος πρὸς τὸν Ἀλέξιον Μιχαηλοβίτζην¹ ὡς ἐξῆς:

«Εὐσεβέστατε, Θεόστειπτε, γαληνότετε, χριστιανικώτατε καὶ ὀρ-

1) Ἄλλους τύπους γραμμάτων ἤ¹ καὶ ἑλληνικὰ γράμματα πρὸς τὸν Ἀλέξιον Μιχαηλοβίτζην (1645-1676) καὶ τούτου γράμματα ὑπὲρ ἑλληνικῶν μονῶν ιδεὲ π.χ. παρὰ *Πορφυρῶ Οὐσπένσκη*, Τὸ Ἀλεξανδρινὸν πατριαρχεῖον (ἐν Πετροπόλει 1898) σελ. 179 κ.έ., Ἑπετ. Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδῶν, τόμ. Η' (1931) σελ. 100 κ.έ., 105 κ.έ.

θοδοξότατε, κράτιστε ἑλέω Θεοῦ μέγα αὐθέντα βασιλεῦ καὶ μέγα κνέζη Ἀλέξιε Μιχαηλοβίτζη πάσης Ρωσσίας, καὶ αὐτοκράτωρ Βλαντιμιρίου, Μοσχοβίας, Νοβογραδίου, βασιλεῦ Καζανίου, βασιλεῦ Ἀστραχανίου, βασιλεῦ Συμπερίου, μέγα αὐθέντα Πισκοβίου, μέγα κνέζη Σμολενίσκας, Ντιβερσκίας, Περμοσκίας, Μπολγαρίας, Ντερνιβοβίας καὶ Καζανίου, Πολυτοκίας, Ροστοβίου, Ἱεροσλαβίου, Πελοδερσκίας, Λιθλομοσκίας, Οὐντοσκίου, Ὑπτορσκίου, Κοντοσκίου, καὶ παντὸς βορείου μέρους ἔξουσιαστά, καὶ αὐτῶν τῶν ρηθέντων πολλῶν αὐθεντῶν μέγα αὐθέντα καὶ ἔξουσιαστά αὐτῶν τῶν ρηθέντων πολλῶν αὐθεντῶν μέγα αὐθέντα καὶ ἔξουσιαστά Θεοστήρικτε, ταπεινῶς προσκυνοῦμεν τὸ κράτος τῆς Θεοσέπτου αὐτῆς βασιλείας, δεόμενοι Κυρίῳ τῷ Θεῷ καὶ τῇ ὑπεράγνῳ καὶ ἀειπαρθένῳ αὐτοῦ μητρὶ ἵνα σκέπη καὶ διαφυλάττη τὸ ὕψος αὐτῆς ἀνώτερον πάντων τῶν ἐναντίων ἐχθρῶν, καὶ νὰ διαμένῃ ἡ διαδοχὴ τῆς βασιλείας αὐτῆς ἐπὶ τέκνα τέκνων μέχρι τοῦ αἰῶνος, εἰς καύχημα, σκέπην, || (φ. 238^β) καὶ παρηγορίαν ὄλων τῶν χριστιανῶν ὅπου εἶναι εἰς ὄλην τὴν οἰκουμένην· γνωρίζει καλὰ τὸ κράτος τῆς ὀρθοδοξοτάτου αὐτῆς βασιλείας, ὡς ὅτι ἀφ' οὗ παραχωρήσει Θεοῦ ἐξ ἡμετέρων ἀμαρτιῶν, αἰχμαλωτίσθημεν τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας, εἰς τοῦτα τὰ μέρη, δὲν ἔπαυσαν οὔτε παύουν οἱ διωγμοί, θλίψεις, στενοχωρία μεγάλα, καὶ κάθε βαρύτατον κακόν, εἰς τὸ γένος τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν· καὶ μάλιστα ὁ πικρὸς μέγας ἀφανισμός, ὅπου οἱ νῦν κρατοῦντες πάσχουν μὲ μυρίους τρόπους νὰ κάμουν εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια τῶν ὀρθοδόξων· ἀλλὰ δόξα τῷ μακροθύμῳ Θεῷ τῷ βραβευτῇ τοῦ κράτους τῆς αὐτῆς βασιλείας ὅπου δὲν ἀπέριψε παντελῶς τὸ γένος τῶν εὐσεβῶν, ἀλλὰ μᾶς ἐχάρισε τὴν Θεοφροῦρητον αὐτῆς βασιλείαν εἰς καταφυγὴν τῶν ἀναγκῶν μας, καὶ παρηγορίαν τῶν θλίψεων μας, καὶ μετ' αὐτὸ τὸ σκέπος μένουσιν ἀκόμη τινὰ μοναστήρια, κτίσματα τῶν παλαιῶν ἐκείνων καὶ μακαρίων βασιλέων αὐτοκρατόρων, εἰς τὰς χεῖρας τῶν εὐσεβῶν· διὸ καὶ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ μοναχοὶ ὅπου μονάζομεν, δεόμενοι τῷ Θεῷ διὰ τὴν υἰεῖαν καὶ σωτηρίαν καὶ στερέωσιν τῆς αὐτῆς βασιλείας, κατοικοῦντες εἰς τὸ μοναστήριον τὸ λεγόμενον || (φ. 239^α) ριον τὸ λεγόμενον ὁ δεῖνα, κ τ ἦ σ μ α τοῦ μακαρίου καὶ ἀοιδίμου βασιλέως ὁ δεῖνα, οἱ ὅποιοι πολλὰ καὶ καλὰ, μεγάλα καὶ αὐτοκρατορικὰ εἰσοδήματα κατὰ πῶς φαίνεται ἀπὸ τὰ χρυσόβουλλα καὶ ἄλλα γράμματα ἐκεῖνα τῶν ἀειμνήστων κτητόρων καὶ βασιλέων· ἀλλὰ ἡ πικρὰ αἰχμαλωσία καὶ ἡ τυραννία τῶν ἀσεβῶν ὅλα τὰ ἀφάνισε· καὶ ἔμεινε τὸ μοναστήριον αὐτό, ὅπου ἦτον τόσον πλούσιον καὶ εὐτυχές, εἰς μεγάλην πτωχείαν καὶ ἀνάγκην, μὴ δυνάμενον πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὰς ζημίας τῶν ἀσεβῶν· διότι τὰ ὅσα δουλεύομεν ἐργαζόμενοι τὴν γῆν μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἰδρωτός, δὲν φθάνουν εἰς τὸ νὰ σφαλιζόμεν τὰ στόματα τῶν τυράννων· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ Θεὸς ἡμῶν μᾶς ἔδωκε τὸ Θεόσεπτον κράτος τῆς βασιλείας αὐτῆς, εἰς τὸν τόπον ἐκείνων τῶν ἀοιδίμων βασιλέων καὶ κτητόρων μακαρίων τῆς μονῆς ταύτης, προστρέχομεν καὶ

ἡμεῖς εἰς τὸ τέλος τῆς αὐτῆς βασιλείας, ὡσάν εἰς κοινήν καταφυγὴν τῶν εὐσεβῶν ὄλων· καὶ πέμπομεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ κράτους αὐτῆς, τοὺς ὀσιωτάτους ἱερομονάχους, τὸν τε ὀσιώτατον κῦρ ὁ δεῖνα· πα ρ α κ α λ ὶ ν τ (α ς) τὸ ὕψος τῆς σῆς βασιλείας, ἵνα δεῖξη τὸ ἔλεός της εἰς τοῦτο τὸ βασιλικὸν καὶ αὐτοκρατορικὸν μοναστήριον, καὶ νὰ δεχθῆ μετὰ τὴν συνηθισμένην αὐτῆς γαληνότητα τοὺς π ρ ο ῤ η θ ἔ ν τ (α ς) ἱερομονάχους, ἐπειδὴ τοὺς πέμπομεν, ὡς σ ἄ ν νὰ τοὺς ἠθέλαμεν || (φ. 239β) πέμπει καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον βασιλέα Κωνσταντῖνον, τὸν κτήτορά μας· καὶ θέλει ἔχει ὄχι μόνον τὴν δέσποιναν Θεοτόκον καὶ ἀειπάρθενον Μαρίαν πρεσβεύοντας ὑπὲρ τοῦ ὕψος τῆς βασιλείας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς αὐτοκράτοράς μας καὶ κτήτοράς μας, οἱ ὅποιοι εἶναι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ὅπου εὐφραίνονται τὴν οὐράνιον βασιλείαν, θέλουν συκῶνει τὰ χερίά τους πρὸς τὸν Θεόν, νὰ δέωνται καὶ διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ κράτους τῆς βασιλείας αὐτῆς, βλέποντάς την πῶς ἀνακτίζει μετὰ τὸ ἔλεός της ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον, ὅπου αὐτοί, μετὰ πολλοῦ πόθου ἔκτισαν, καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν θέλομεν λείπει ἀγρυπνοῦντες καὶ προσευχόμενοι διὰ τὴν ὑγίαν, σωτηρίαν, στερέωσιν, κατ' ἐχθρῶν αὐτῆς νίκην, καὶ διαμονὴν καὶ διαδοχὴν τῆς βασιλείας αὐτῆς, εἰς υἱοὺς υἱῶν, εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν:

Ἐν τῷ ὀδεῖνα τόπω· ἐν τῷ ὀδεῖνα μοναστηρίῳ· ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ ὁ δεῖνα· ἐν μηνὶ ὀδεῖνα: τῆς γαληνοτάτης καὶ Θεοσέπτου βασιλείας·
δοῦλοι καὶ ἰκέται ταπεινοί».

Τὸ δὲ κείμενον τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. β' σημειωθέντος τύπου γράμματος ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ ἀγιωτάτῳ πατριάρχῃ πάσης Μοσχοβίας καὶ Ῥωσσίας, ὡς πατρὶ ἡμῶν καὶ δεσπότη, τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν ἀπονέμομεν ταπεινῶς καὶ εὐλαβῶς. || (φ. 240α). Εἰς τὸ περίφημον νησί τῆς Χίου, ἢ εἰς ὀδεῖνα τόπον, ἔκτισε μοναστήριον περίδοξον ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἢ τοῦ ὀδεῖνα ἀγίου, ὁ ἀείμνηστος βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ μοναχός¹, καὶ τὸ ἐτίμησε καὶ τὸ ἐπλούτησε μετὰ τὴν μεγαλειότεραις τιμαῖς καὶ πλούτη ὅπου ἦτον δυνατόν· καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὰ προσκυνητὰ χρυσοβούλλα ἐκείνου τοῦ βασιλέως· καὶ ὄχι μόνον αὐτὸς ὡσάν κτήτωρ ὅπου ἦτον τὸ ἐπιμελεῖτο τὸ μοναστήριόν του, ἀλλὰ καὶ οἱ καταπόδι του αὐτοκράτορες τῶν Ῥωμαίων, ὁ τε Διογένης καὶ ὁ Ῥωμανός, Νικηφόρος ὁ Βοτενιάτης, Κωνσταντῖνος καὶ Μιχαὴλ οἱ Δούκηδες, καὶ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός· ὅλοι τοῦτοι οἱ βασιλεῖς μετὰ χαρίσματα τὸ ἐπλούτισαν καὶ ἐτίμησάν το, καὶ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ τους τὸ ἐφύλαγαν ὡς τὸ δεῖχνουν τὰ χρυσοβούλλα τους· ἀμὴ ὡσάν παραχωρήσει Θεοῦ ἦλθεν πικρὴ αἰχμαλωσία εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν γένος, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας ὁ Θεὸς μᾶς ἔδειξε θλίψαις πολ-

1) Γραπτέον: ὁ Μονομάχος (πρόκειται περὶ τοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1042—1054 ἄρξαντος Κωνσταντῖνου Θ').

λαῖς καὶ κακαῖς, τότε ἄρχισε καὶ τὸ βασιλικὸν τοῦτο μοναστήριον νὰ παιδεύεται ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς· οἱ ὅποιοι ὄχι μόνον τὸ ἐγύμνωσαν ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μοναστήρια τῶν μερῶν τούτων, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν || (φ. 240β) τὸ στενοχωροῦν μὲ τόσας ἐξόδους μεγάλας καὶ ἀνυποφέρτους, μὲ τυραννίες καὶ ἄλλα κακὰ ὅπου δὲν εἶναι μόδος νὰ τὰ γράφωμεν· τόσον ὅπου ἐργαζόμεθα τὴν γῆν μετὰ πολλοῦ μόχθου καὶ ὕδρως διὰ νὰ σφαλίζωμεν τὰ τῶν ἀσεβῶν σώματα, καὶ πάλιν δὲν ἀποφθάνομεν, ἀλλ' εἴμεσθεν εἰς χρέη βαρύτατα καὶ στενοχωρίαν μεγαλοτάτην· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ὅπου ἐπλεόνασε καὶ ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς τὴν μεγαλοσύνην καὶ δικαιοσύνην του κατὰ τὸν προφήτην Δαβίδ, μᾶς ἔδωσε παρηγορίαν καὶ καταφυγὴν στερεάν, καὶ δὲν ἀφάνισε παντελῶς τὸ βασίλειον τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, μόνον τὸ ἐμετάθεσεν ἀπὸ τοῦτα τὰ μέρη καὶ τὸ ἔφερεν εἰς αὐτά· Ἴσως διὰ νὰ πλατύνῃ περισσότερον ἢ πίστις τῶν εὐσεβῶν, καὶ νὰ δοξασθῇ τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα· καὶ μᾶς ἔδωσεν ὀρθοδοξότατον καὶ μεγαλότατον αὐτοκράτορα καὶ θεόσεπτον βασιλέα, τὸν εὐσεβέστατον, γαληνότατον, χριστιανικώτατον καὶ ὀρθοδοξότατον κράτιστον ἐλέω Θεοῦ μέγα αὐθέντην βασιλέα καὶ μέγα κνέζην Ἀλέξιον Μιχαηλοβίτζην πάσης Ρωσσίας, καὶ αὐτοκράτορα Βλαντιμιρίου, Μοσχοβίας, Νοβογραδίου, βασιλέα Καζανίου, Ἀστραχανίου, Συπμιρίου, μέγα αὐθέντην Πισκοβίου, μέγα κνέζην Σμολένισκας, καὶ λοιπῶν || (φ. 241α) πολλῶν αὐθεντῶν μέγα αὐθέντην καὶ παντὸς τοῦ βορείου μέρους κατεξουσιαστῆν τοῦ ὁποίου τὸ θεοστήρικτον κράτος εἰς μακρόβιον καὶ ἀνενόχλητον εἰς αἰῶνας αἰώνων· τὸν ὅποιον ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μᾶς τὸν ἐχάρισεν ἀντὶ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους καὶ αἰοιδίμους αὐτοκράτοράς μας διὰ νὰ μᾶς εἶναι καταφυγὴ καὶ προστασία τοῦ παντὸς κόσμου, τρέχομεν εἰς τοὺς πόδας τῆς αὐτοῦ γαληνότητος, καὶ πέμπομεν ἐκ μέρους ὄλων τῶν πατέρων τῆς μονῆς ταύτης τοὺς ὀσιωτάτους ἱερομονάχους ὀδεῖνα καὶ ὀδεῖνα διὰ νὰ εὐρωμεν μερικὴν παρηγορίαν ἀπὸ τὸ ἔλεος τῆς θεοστέπτου αὐτοῦ βασιλείας, διὰ τοῦτο γράφομεν ταπεινῶς καὶ πρὸς τὸ ὕψος τῆς σῆς μακαριότητος παρακαλῶντας τὴν νὰ δείξῃ σπλάχνα πατρικὰ εἰς τοὺς προρρηθέντας ἱερομονάχους καὶ ἔργω καὶ λόγῳ διὰ τῆς ἁγίας μεσιτείας σου πρὸς τὸν θεόσεπτον βασιλέα νὰ μᾶς βοηθήσῃ ὡς πατὴρ φιλόστοργος· καὶ θέλει ἔχει ὄχι μόνον τὸ μνημόσυνον ἀκατάπαυστον, ἀλλὰ καὶ θέλει συναριθμισθῇ ὡς αἰοιδίμος κτήτωρ ὁμοῦ μὲ τοὺς μακαρίους ἐκείνους βασιλεῖς καὶ πατριάρχας, διὰ πρεσβειῶν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν:—

Ἐν τῷ ὀδεῖνα τόπω· ἔτει ὀδεῖνα, ἐν μηνὶ ὀδεῖνα· εἰς τόσαις μηνός.

Τῆς ἁγιωτάτης σου μακαριότητος, δοῦλοι ταπεινοὶ καὶ ἰκέται:»

Εἶναι προφανές, ὅτι οἱ ἀνωτέρω παρατεθειμένοι τύποι γραμμάτων προέκυψαν ἐκ γραμμάτων, τὰ ὅποια ἀπηύθυναν πρὸς τὸν Ἀλέξιον Μιχαηλοβίτζην καὶ τὸν Πατριάρχην Μοσχοβίας καὶ Ρωσσίας οἱ μοναχοὶ τῆς Νέας Μονῆς τῆς Χίου.

Προκειμένου περί τῆς ἀνωτέρω σελ. 444 ἀναγραφείσης «τάξεως πρωτοκαθεδρίας» ἄς σημειωθῶσι τὰ ἑξῆς. Μητροπόλεις τοῦ Οἴκουμηνικοῦ Πατριαρχείου ἀναφέρονται ἐν ὄλῳ ἑβδομήκοντα καὶ μία, ἕξ ὧν πρώτη ἡ Καισάρεια καὶ τελευταία ἡ Μολδοβλαχία, κ': ἡ Μονεμβασία, κδ': ἡ Λάρισα. κε': ἡ Ναύπακτος, λ': ἡ Χριστούπολις, ἦτοι ἡ Καβάλλα. λα': ἡ Σ μ ὕ ρ ν α. λε': ὁ Μελένικος. μα': ἡ Μέθυμνα. μζ': «τὸ Ἄργος· τὸ Ἄργος ἐγένετο μητρόπολις, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως κύρ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου· ἐν ἔτει, ς φ η ζ'». μη': ὁ Εὐρίπου. νς' Ὁ Καραβηζήνης. ξα': ὁ Νικοπόλεως ἦτοι Νευροκόπου. ξε' ὁ Β ι τ θ ι α ς. ξς': ὁ Καφᾶς, ο': ὁ Οὐγκροβλαχίας. Ἀρχιεπισκοπαὶ ἀναφέρονται αἱ ἑξῆς: α^ο: «ἡ Προϊκόνησος». β^ο: «ἡ Κάρπαθος». γ^ο: ἡ Αἶγινα. δ': ἡ Πωγωνιανή. ε': Ὁ Ἐ λ α σ σ ὡ ν α ς. ς': ἡ τῆς Λευκάδος.

Ἐκ τοῦ κεφαλαίου, ἐν Ϙ ἀναγράφονται «ποιοὶ τῶν μητροπολιτῶν ἔχουν τὴν σήμερον ἐπισκοπὰς» ἄς μεταγραφῶσι τὰ ἑξῆς: «Ὁ Νικομηδείας τῆς Βιθηνίας ἔχει μίαν, ἡ ὁποία λέγεται Ἀπολλωνιάδα». «Ὁ Θεσσαλονίκης ἔχει ταύτας· τοῦ Κίτρου· τοῦ Σερβίων.... τοῦ Καμπανίας, ἦτοι Καστρίου... τοῦ Ἀρδσμάρεως· ... τοῦ Λιτῆς καὶ Ρεντίνης· τοῦ Πολεανῆς καὶ Βαρβαριωτῶν· τοῦ Πλαταμῶνος καὶ Λυκοστομίου». «Ὁ Κορίνθου... ἔχει ταύτας τοῦ Δαμαλῶν· τῆς Κεφαλληνίας· τῆς Ζακύνθου· καὶ τοῦ Πολυφέγγου· Ζεμενοῦ· καὶ Ταρσοῦ». «Ὁ Μονεμβασίας... ἔχει ταύτας· τοῦ Κυθηρίας· τοῦ Μεθώνης· τοῦ Κορώνης· τοῦ Ἐλους· τοῦ Μαΐνης· τοῦ Ζευνῶν, ἦτοι Καλαμάτας· καὶ τοῦ Ῥέοντος». «Ὁ Ἀθηνῶν τῆς Ἑλλάδος ἔχει ταύτας· τοῦ Διαυλίας· τοῦ Ταλαντίου· τοῦ Ἄνδρου· τοῦ Σκύρου· τοῦ Σόλωνος· καὶ τῆς Μανδίτζης». «Ὁ Πατρῶν Πελοποννήσου ἔχει ταύτας· τοῦ Ὠλένης καὶ τοῦ Κερνίτζης». «Ὁ Τ ρ α π ε ζ ὅ τ ο ς Λαζικῆς ἔχει ταύτας· τοῦ Κάϊν· καὶ τοῦ Ὁφεως». «Ὁ Λαρίσσης τῆς Ἑλλάδος ἔχει ταύτας· τοῦ Δημητριάδος· τοῦ Λιτζᾶ καὶ Ἀγράφων· τοῦ Φαναρίου· τοῦ Ζητουνίου· τοῦ Θαυμακοῦ· τοῦ Σταγῶν· τοῦ Λοιδορικού· τοῦ Γαρδικίου· τοῦ Ρ α β δ ο ζ ὶ ο υ· τοῦ Σκιάθου». «Ὁ Ναυπάκτου Νικοπόλεως ἔχει ταύτας· τοῦ Βονδίτζης· τοῦ Ἀετοῦ· τοῦ Ἀχελῷου· τοῦ Ῥ υ γ ὦ ν ». «Ὁ Ἰωαννίνων ἔχει ταύτας· τοῦ Βελᾶς· τοῦ Β ο θ ρ ὶ ν... καὶ τοῦ Μ ἄ ρ η ς». «Ὁ Λακεδαιμονίας τῆς Πελοποννήσου ἔχει ταύτας¹· τοῦ Ὁ ρ ῆ ν²· τοῦ Κ α ρ ῖ σ τ ο υ· τοῦ Πορθμοῦ· τοῦ Αὐλῶνος· καὶ τῶν Καναλιῶν.»³

Πολλὰ ἐπιγραφὰι κεφαλαίων ἢ ἄλλων τμημάτων τοῦ κώδικος ἔχουσι γραφῆ δι' ἑρυθροῦ μέλανος. Ἐπίσης ἐρυθρόγραφα εἶναι πολλὰ ἀρκτικὰ γράμματα τοῦ κώδικος. Ἐν φ. 1^α, 18^α, 214^α, 216^β, ἀπαντῶσι

1) Ἐνταῦθα παρατηρεῖται χάσμα· ὁ βιβλιογράφος παρέλιπε τὰς ἐπισκοπὰς Λακεδαιμονίας ὡς καὶ τὰς πρώτας τῶν εἰς τὴν μητρόπολιν Εὐρίπου ὑπαγομένων ἐπισκοπῶν.

2) Παρετυμολογικῶν ἀντί: Ὠρεῶν.

3) Πρβλ. περὶ τῆς τάξεως ταύτης πρωτοκαθεδρίας *Zachariae v. Lingenthal* ἐν Monatshefte der Preussischen Akademie der Wissenschaften, ἔτος 1878, σελ. 276-288.

διάκοσμα. Ἐν ταῖς ῥαῖς παρετήρησα δοκίμια κονδυλίου (φ. 42^B, 89^B, 134^B κ.α). Ἐπὶ τῆς ἔξω ῥας τοῦ φ. 137^A κείνται λογαριασμοὶ γραφέντες κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους. Ἐπὶ τῆς ἔξω ῥας τοῦ φ. 227^B ἀναγινώσκομεν: ἀυτό τό βιβλίον | εἶναι τοῦ μονα|στιρίου. (γραφή τοῦ ΙΘ' αἰῶνος).

Τὰ τετράδια τοῦ κώδικος ἀποτελοῦνται ἐν τῷ κανόνι ἐξ ὀκτῶ φύλλων. Εἶναι δὲ τετράδια ἀρχῆθεν ἡριθμημένα δι' ἑλληνικῶν ἀριθμῶν· ἡ δὲ ἀρίθμησις ἔχει γραφῆ ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει ἐκάστου τετραδίου ἐν ταῖς ῥαῖς. Κατὰ τὴν παλαιάν ἀρίθμησιν ἔχει ὁ κώδιξ τριάκοντα τετράδια· μετὰ τὸ λ' τετράδιον ἔπονται τρία φύλλα.

Μεταξὺ τῶν φ. 142 καὶ 143 ἐξέπεσον δύο φύλλα. Ἔχει δὲ πολλαχοῦ ὁ κώδιξ ὑπὸ τῆς νοτίδος καὶ ἐξ ἄλλων αἰτίων φθαρῆ. Τὸ φ. 17^B παρέμενεν ἄγραφον.

Ἀποτελεῖται ἡ στάχωσις τοῦ κώδικος ἐκ ξυλίνων πινακίδων, ἐπικεκαλυμμένων διὰ βυρσίνου ἐπικαλύμματος. Κοσμεῖται δὲ τὸ ἐπικάλυμμα τοῦτο δι' ἀπλῶν ἐντύπων κοσμημάτων, ἐξ ὧν τινὰ παριστῶσι δικεφάλους ἀετούς. Εἶχε δὲ ποτὲ ἡ στάχωσις, ἡ ὁποία τῶρα εἶναι ἐξηθρωμένη, καὶ βυρσίνους θυληκωτῆρας. Ἐπὶ τοῦ παραφύλλου, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπικολληθῆ ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ τέλος τοῦ κώδικος ἐσταχωμένης πινακίδος, ἔχουσι γραφῆ μεταξὺ ἄλλων καὶ αἱ χρονολογίαι 1816 καὶ 1830.

2

Χάρτης σκληρός. Διαστ. 0,16 X 0,22. Αἰὼν XIX. Φ. 2 + σελ. 578

Μαθηματάριον, περιέχον τὰ ἐξῆς κείμενα:

1 (σελ. 1—184) ΣΥΝΕΣΙΟΥ [ΚΥΡΗΝΗΣ] ἐπιστολαὶ ψυχαγωγικῶς ἐξηγημέναι.

Ἐπὶ μέρους αἱ σελ. 23, 174, ὡς καὶ αἱ σελ. 24—32, 171—172, ὀλόκληροι παρέμειναν ἄγραφοι, προφανῶς ἔνεκα χάσματος τοῦ ἀρχετύπου. Μετὰ τὴν σελ. 184 ἐξέπεσον φύλλα τινά.

2 (σελ. 185—212) «ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΣ περὶ τοῦ ἐνυπνίου, ἦτοι βίος Λουκιανοῦ».

Κείμενον μετὰ διαστήχου ψυχαγωγίας. Κολοβόν.

3 (σελ. 213—369) «ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ περὶ παιδῶν ἀγωγῆς».

Ἐπὶ μέρους συνοδεύεται τὸ κείμενον ὑπὸ διαστήχου ψυχαγωγίας.

4 (σελ. 369—378) «Τοῦ αὐτοῦ [ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ] περὶ τοῦ [πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων] ἀκούειν».

Κολοβόν. Τὸ κείμενον συνοδεύεται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ διαστήχου ψυχαγωγίας.

5 (σελ. 379—410) «Χρηστοθήθεια ANΤΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ».

Προτάσσεται, σελ. 379—381, τὸ προοίμιον καὶ ἔπονται τὰ κεφάλαια α'—ε'. Περιέχεται ἐν τῷ κώδικι ψυχαγωγικὴ ἐρμηνεία τοῦ καθ' ὅλου κειμένου τῶν προειρημένων κεφαλαίων, οὗ μόνον ἀποσπάσματα ἀπαντῶσιν ἐνταῦθα.

6 (σελ. 411—464) Χρηστοθήθειας ANΤΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ κεφάλαια ΣΤ'—Η'.

Κείμενον μετὰ διαστίχου ψυχαγωγίας. Ἐν τέλει τοῦ η' κεφαλαίου ἀναγινώσκομεν: «Τέλος κ(αί) τῷ θεῷ αἶνος(;) κ(αί) τῇ μητρὶ αὐτοῦ κλέ(ος)».

7 (σελ. 471—505) «ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ πρὸς Δημόνικον:~Παραίνεσις:~».

Κείμενον μετὰ διαστίχου ψυχαγωγίας. Ἐν σελ. 471 παρὰ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ κειμένου ἀναγινώσκομεν: αὠγ^{-φ}: δεκεμβρ^γ: ζ^{-π}

8 (σελ. 506—528) «Τοῦ αὐτοῦ [ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ] πρὸς Νικοκλέα:—περὶ βασιλείας:».

Κείμενον μετὰ διαστίχου ψυχαγωγίας, ἑλλιπὲς κατὰ ἓν τετράδιον (ἀποτελούμενον ἐξ ὀκτῶ φύλλων), ὡς σημειοῦται ἐν τῇ κάτω ῥα τῆς σελ. 515 καὶ ἐν τῇ ἄνω ῥα τῆς σελ. 516. Ἐν σελ. 506 ἄνωθεν ἐπιτίτλου ἀναγινώσκομεν: αὠδ^{-φ}: ἰανουαρίω κη^{-η}: Πανάγος ὁ κεκτημέν(ος) κ(αί) γράψας ταῦτα. Καὶ μετὰ τὸ πέρασ τοῦ κειμένου, σ. 528, ἀναγινώσκομεν: αὠδ^{-φ} μαρτίου ιε^{-η}: Πανάγ(ος): Καὶ ἐν τῇ ἔξω ῥα τῆς σ. 524 ἀναγινώσκομεν: «μαθήματα τοῦ ΧΡΥΣΟ(ΣΤΟΜΟΥ)».

9 (σελ. 529—578) «Τοῦ ΑΥΤΟΥ [ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ] εἰς Εὐαγόραν ἐγκώμιον: ~ ».

Κείμενον μετὰ διαστίχου ἐπὶ μέρους ἀραιᾶς ψυχαγωγίας, κολοβόν. Τέλ:... τῶν προγεγενημένων δι' ἀρετὴν ἀθάνατοι γεγόνασιν, οἶμαι κακείνων... Ἐπὶ τῆς ἄνω ῥας τῆς σελ. 557 ἀναγινώσκομεν: ἀμῆλεια τοῦ Κυρ Ἀνδρέος. Ἐπὶ τῆς ἄνω ῥας τῆς σελ. 558: σκοτοδυνήασις τοῦ Κύρ Ἀνδρέος. Ἐπὶ τῆς ἄνω ῥας τῆς σελ. 559: ἡ ῥαστόνη τοῦ Κύρ Ἀνδρέος δηκνήη τὰ κάτοθεν—Ἐπὶ τῆς ἄνω ῥας τῆς σελ. 560: ἡ ὀκνιρία τοῦ Κυρ Ἀνδρέος εἰς δύλον πιεῖ τὰ κάτοθεν. Ἀναφέρονται τὰ σημειώματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι διαγραφὴ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βιβλιογράφου Πανάγου, εἰς τὸ γεγονός, ὅτι αἱ σελίδες 557—560, ὅπου τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος σημειώματα κεῖνται, περιέχουσι τὸ σχετικὸν κείμενον ἄνευ ψυχαγωγικῆς ἐρμηνείας. Ὁ ἐν τοῖς ἀνωτέρω σημειώμασιν ἀναφερόμενος Ἀνδρέας εἶναι προφανῶς διδάσκαλος.

Τὰ ἐν ἀρχῇ φ. 1—2 περιέχουσιν ἀναγραφὴν τῶν περιεχομένων, ἣ ὁποῖα τιτλοφορεῖται: «Πίναξ τῆς παρουσίας βίβλου» καὶ συνοδεύεται

μετά παραπομπῶν εἰς σελίδας¹. Εἶναι δὲ ἡ ἀρίθμησις τῶν σελίδων παλαιά, ἐν Φ ἡ ἀρίθμησις τῶν ἐν ἀρχῇ φύλλων προέρχεται ἐκ τῆς ταπεινότητός μου.

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ πίνακος τῶν περιεχομένων τοῦ κώδικος, οὗτος ποτὲ περιεῖχε καὶ «ΛΙΒΑΝΙΟΥ πρεσβευτικὸν δεύτερον ὑπὲρ τῆς Ἑλένης», ἀρχόμενον ἐκ τῆς σελίδος 589.

Ἐν σελ. 72 ἀναφέρονται «τὰ τέρματα τῶν Λιβύων τῶν Μπαρμπερέσων». Ἐν σελ. 92, ὅπου τὸ τέλος ἐπιστολῆς ΣΥΝΕΣΙΟΥ [ΚΥΡΗΝΗΣ] πρὸς Ὀλύμπιον, ἀναγινώσκωμεν: «νὰ δώσης... εἰς τὸν κόντον τὸν μπείν ἐκεῖνα τὰ γράμματα». Ἐν σελ. 411 ἀναγινώσκωμεν: «κοίταμα» (ἐκ τοῦ κοιτάζω). Ἐν σελ. 515 καὶ 516 ἀπαντᾷ ὁ τύπος: τετράδι = τετράδιον.

Στάχσις ἐκ πινακίδων χάρτου ναστοῦ, νῦν ἐξηθρωμένη.

3

Χάρτης. Διαστ. 0,15 X 0,22. Αἰὼν XVII. Φ. 85.

Θεολογικὸν σύνταγμα, κατὰ μέγα μέρος κατ' ἐρωταπόκρισιν συντεταγμένον.

Ἀκέφαλον καὶ κολοβόν. Ἄρχ:.... τοὺς ἀνθρώπους τοὺς πιστοὺς αὐτοὺς παῖδας· ἕνεκεν ἑπτὰ χαρίσματα τοῦ Παναγίου Πνεύματος, αὕτη μὲν ἐστὶν ἡ στεῖρα, καὶ ἡ πολὺ ἐν τέκνοις, ἥτις ἐστὶν, ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγή, ἡσθένησε, καὶ ἀδύνατος ἐγένετο...—Τελ:.... τὸ δωδέκατον ὄρος, καὶ τελευταῖον εἶναι ἡ κεφαλὴ τῶν Γαδεύρων· τοῦτο εἶναι ἄλλο ὄρος... ἰβ. Εἶναι δὲ πρὸς τὰ πρόσποδα τῆς γῆς, τὸ δωδέκατον· ἐξ αὐτοῦ ἀλμυροῦται ἡ μεγάλη θάλασσα τῶν Λατίνων:—

Ἐκ τῶν τμημάτων τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Θεολογικοῦ συντάγματος μνημονευτέα τὰ ἐξῆς:

1 (φ. 5^β) «Περὶ Θεολογίας. Δὲν ἐγεννήθη ὁ πατὴρ ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀμὴ ἐγεννήθη ὁ υἱός· καὶ πῶς νὰ μάθωμεν; πᾶσαν τὴν Θεολογίαν, μετὰ πολλῶν καὶ καλῶν παραδειγμάτων κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν. Λοιπὸν ὁ βουλόμενος γενέσθαι Θεολόγος· ἄς μάθῃ τοῦτο τὸ βιβλιόπουλον, νὰ ἐγνωρίσῃ τὸ πᾶν· προοίμιον μετ' εὐχῆς....— ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΡΕΣΙΝΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΚΟΡΙΝΘΟΥ².—Ἐκ τοῦ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, περὶ Θεολογίας ἐξήγησις· καὶ διδασκαλία εἰς ἀπλήν γλῶσσαν. Ἐρωτήσεις διάφοραι περὶ τοῦ τί ἐστί; Θεός· καὶ πῶς λέγεται τρισυπόστατος....»

2 (φ. 43^α) «Περὶ ἀγγέλων, καὶ πόσα εἶναι τὰ οὐράνια τάγματα;»

1) Ὑπὸ τοῦ γράμματος τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων τοῦ κώδικος αἱ σελίδες αὐτοῦ καλοῦνται: φ(υλλά).

2) Πρβλ. Δελτίον τῆς ἐν Ἀλμυρῷ Φιλαρχαίου Ἑταιρείας τῆς Ὁρθροῦς. Τεῦχος Γ'. Ἐν Ἀθήναις 1900, σελ. 8, 14.

Ἐπὶ τῆς ᾠδῆς τοῦ φ. 46^β ἀναγινώσκουμεν τὰ ἐξῆς: «**ΗΛΙΑΣ ΜΗΝΙΑΤΗΣ**—
ἡξεύρω μάλιστα πῶς ἡ ψυχὴ ὑπερβαίνει τοὺς ἀγγέλους, εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ
ἄγγελοι δὲν λέγονται εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ εἶναι εἰκὼν τοῦ
Θεοῦ· ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ μέγα ἔργον τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ εἰ-
κόνα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἓνα ζωντανὸν ἐκτύπωμα τῆς ἁγίας Τριάδος·
ᾧ κάλλος τῆς Ψυχῆς ἀνεκλάλητον».

3 (φ. 4^β) «Τιμητικὴ προσκύνησις τῶν εἰκόνων, καὶ τῶν ἁγίων».

4 (φ. 50^β) «Περὶ ἐλπίδος, καὶ τῶν ἐλπιζομένων. Κεφ. ε'—ο'. Καὶ τὶ
πρᾶγμα, εἶναι ἡ ἐλπίδα, καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς: ~»

5 (φ. 57^β) «Περὶ προσευχῆς».

6 (φ. 76^β) «Ἄρξον ἐντεῦθεν ~ ~ ~ ~ Περὶ μικρᾶς Θεολογίας, ...
«Περὶ μικρᾶς Θεολογίας, καὶ ὀλίγας ἀποκρίσεις».

7 (φ. 82^α) «Περὶ πῶς γίνονται τὰ σύνεργα· καὶ περὶ πῶς γινεται
τὸ χιόνι· ἡ βροχὴ· τὸ χαλάζι· ἡ ἀμούχλη· ἡ πάχνη· ἡ δροσία· καὶ
ὁ κρύσταλλος.»

8 (φ. 84^β) «Περὶ τὰ δώδεκα ὄρη τῆς γῆς».

Ἐν φ. 5^α ἀναγινώσκομεν τοὺς ἐξῆς στίχους καταλογάδην γεγραμμένους:

ᾧ ὕψιστε παμβασιλεῦ, κἄμ ἐτόν γεγραφοτά
λύσιν πταισμάτων δώ|ρησαι πολλὰ ἡμαρτηκότα.
Ἡ μὲν χεὶρ ἡ γράψασα | σήπεται τάφω,
ἡ δὲ γραφὴ μένει εἰς ἀπεράντους αἰῶνας: ∴ ∴ ∴ ~
μεθ' ὁ: π(απᾶ): Γαλακτίων(ος) πόν(ος):

Ἐν φ. 51^α μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 3 ἀναγεγραμ-
μένου κειμένου ἀναγινώσκομεν:

Τὸν δακτύλοις γράψαντα τὸν κεκτῆμένον
τὸν ἀναγινώσκοντα | μετ' εὐλαβείας·
φύλαττε τοὺς τρεῖς, ᾧ τριάς παναγία.: ~
Θεοῦ το δῶρον, κ(αί) Γαλακ^τίων(ος) πόν(ος)
[ἔβρωσθε

Π(απᾶς): Γ(α)λ(α)κτ(ίω)ν.

Ἐν φ. 75^β—76^β ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς:

Τέλ(ος), τῶ δὲ θεῶ, κλέ(ος), ἔβρωσθε οἱ ἀνα-
γινώσκοντες.:~

π(απᾶ): Γ(α)λ(α)κτ(ίω)ν(ος) πόν(ος).

Ἐὰν ἀθροισθῶσι πάντες οἱ ὄρνοις ἀδελφοί,
φαίην ἂν παραβολικῶς τὸ τοῦ μύθου ἕκαστ(ος)
τὸ οἰκεῖον ἄρας πτερόν, ἀπέμεινεν ὁ κολι(ὸς), κολι-
(ὸς): οὕτως ἵππος ἔοικεν τανῦν ἐπ' ἐμοί: ~

Ἦν τὸν τρόπον τῶν τοῦ ὠκεανοῦ, ναμάτων ἀφθό-
νως ἐκχεομένων, πάντα τὰ ποτάμια τῶν ὑδάτων
τὴν οἰκείαν, ἀπεκδεχόμενα συμπλήρωσιν, τὸ κα-
θῆκον ἑαυτοῖς μέρ(ος), ἐκ τούτων ἀποκληροῦνται

καὶ ἀπαρτίζονται· τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τοῦ-
μόν γ' ἔμμουσον τουτὶ βιβλιάριον καθ' εἶρμόν τὸ
τοῦ λόγου, βαδίσαν, καὶ τὰ τελικὰ τῆς τε συμπλη-
ρώσεως αὐτοῦ, κ(αί) συστάσεως, ὡς παρὰ τινος
ὠκεανοῦ παρὰ τῶν πάλαι[..... φερόντων ὄνομα]
ἐρανισάμενόν τε καὶ οἶονεὶ ἀπομάξαν, ταῖς σοφαῖς
αὐτῶν [θεολογικαῖς] ὑποθήκαις ἐντέχνως· καὶ
ἐναρμονίως συγκειμέναις, ὡσπερ εἴ τισι σεμνῶν, ἡ-
θῶν στέμμασι συντέτακται, καὶ συγκεκρότηται. Κα-
τεπεῖξαν με τοιγαροῦν τό τούτου χρήσιμον, μεθ'
ᾧ σης πλείστης φιλοτιμίας τὴν πρὸς σέ μου εὐνοίαν,
δηλωῶσαι ἠνάγκασε, καὶ οὐδέποτε ἕξαρνόν με ταύ-
της γενέσθαι. Ἄλλ' ἄείποτε ἐν τοῖς στέρνοισι μου
διὰ τὸ ἀκραιφνές τάυτην περιφέρειν ἐπιτρέπει.
Ἴνα δὲ μὴ τὰ τῆς φιλίας, τῆς πρὸς ἀλλήλους σώζη-
ται μόνοις ἐν λόγοις, ἀλλὰ καὶ σύμβολον, ἧ τῆς
κατ' αὐτὴν διαμονῆς, ἰδοὺ προπεφώνητά σοι,
τοῦτό γε τό συνοπτικὸν βιβλιάριον, μικρὸν μὲν
ὄν, σοφὸν || (φ.76^α) ὄν, σοφὸν δὲ, καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι
μάλιστ' ἐν εὐλαβείᾳ, οὐ τὸ τυχὸν κέρδ(ος) παρέ-
χειν δυνάμενον, καὶ τῆς τῶν πάλαι σοφ(ῶν) [...
ἀνδρ(ῶν) δέ] μνείας λαμπτήρ ἔσεται φαεινότατος
καὶ δὴ ᾧ φιλότῃς, τό μικρὸν τοῦτο δώρημα, κ(αί)
δι' αὐτοῦ τὸ πρὸς σέ μου ἀρτιλαμπές φιλικὸν κα-
θῆκον, ἀποδεξάμεν(ος), μοναῖς ταῖς μυχοτάταις,
τῆς σῆς ἐφειτωτάτης μοι εὐνοίας διὰ βίου με πάν-
των ἐμφιλοχωρεῖν, οὐκ ἀπαξιώσεις. ἔρρωσο: ~ ~ ~

Τῆς σῆς τιμιότητος, δοῦλ(ος) ταπειν(ός), καὶ
ἐλάχιστ(ος)· ἐν ἱερεῦσι || (φ.76^β) ῥευσιν, ἐλαχι σότε-
ρ(ος), τὸ δὲ ἐλάχιστον· κατὰ τὸν μέγαν Χρυσόστο-
μον, δὲν δηλοῖ ἄλλο τίποτε, πάρεξ ὑπόδικ(ος) κολά-
σεως· ὡς ἔτι μήτε οὐραν(ός) χωρὶς νεφελ(ῶν) πώ-
ποτε· ἀλλ' οὐδὲ γραφὴ χωρὶς σφάλμα. Ἐκ τούτου
ἐλπίζομεν εἰς τὴν καλοκῆγαθίαν, τῶν ἀναγινω-
σκόντων, νὰ τὰ συμπαθήσωσιν.: ~ ~ ~ ~ ~

Ὁ οἰκτρ(ός) Π(απᾶς) Γαλακτίων κ(αί) δοῦλ(ος).

Πιθανῶς ὁ ἱερεὺς Γαλακτίων νὰ εἶναι ὄχι μόνον βιβλιογράφος,
ἀλλὰ καὶ συμπληγτῆς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος θεολογικοῦ συνταγματίου.
Ἄσφαλῶς ὁ ἱερεὺς καὶ βιβλιογράφος Γαλακτίων οὗτος πρέπει νὰ ταυ-
τισθῆ πρὸς τὸν ἐκ Στρεζόβης τῶν Καλαβρύτων καταγόμενον ὁμώνυμον
διδάσκαλον· ἐδίδαξεν οὗτος καὶ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Στρεζόβῃ καὶ

ἀλλαχοῦ καὶ μάλιστα ἐν Σοπωτῶ τῶν Καλαβρύτων κατὰ τὰ τελευ-
ταῖα ἔτη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.¹

Ἡ στάχωσις τοῦ κώδικος εἶναι ἐξηθρωμένη.

4

Χάρτης. Διαστ. 0,11 X 0,154. Αἰὼν XVIII. Φ. 28

1 (φ. 1^α–8^β) Διάφοροι εὐχαί, ἐν αἷς μία ἐπ' ὀνόματι «τοῦ ἁγίου ΠΑ·Ι·ΣΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΗΜΙΤΟΥ», ἀρχομένη διὰ τῶν λέξεων: Κύριε ἀγαθὴν μοι τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ ἀναμάρτητον δώρησαι...

2 (φ. 9^α–27^α) «Εὐχαί κατὰ ἀλφάβητον, ἐν εἶδει οἰκῶν, εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, κατασκευασταί, καὶ ὠραῖαι, ἀρχόμεναι μὲν ἀπὸ τῆς Θεολογίας, καὶ τελευτῶσαι μέχρι τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, περιέχουσαι δὲ κατὰ τάξιν, δοξολογίας, εὐχαριστίας, ἐξομολογήσεις καὶ αἰτήσεις»

3 (φ. 27^β–28^β) «Ἐπιστολὴ ΠΟΥΠΛΙΟΥ, ΑΖΙΩΜΑΤΙΚΟΥ ΑΝΔΡΟΣ, ΤΟΥ ΛΕΥΤΟΥΛΟΥ, ἀπεσταλμένη ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ πρὸς τὴν γερουσίαν τῆς Ῥώμης, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ λατινικοῦ».

Ἄρχ.: Ἐφάνη κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους, ἄνθρωπός τις, μεγίστης ἀρετῆς... — Τελ.:... ὁ εὐμορφώτερος ἄνθρωπος, ὅπου νὰ ἐφάνη εἰς τὴν γῆν.

4 (φ. 28β) «Μαρτύρια ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΟΥ ΤΟΥ ΦΛΑΒΙΟΥ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 2–4 ἐγράφησαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρός, ἡ ὁποία εἶναι ἄλλη ἐκείνης, ἡ ὁποία ἔγραψεν τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 κείμενον.

Συνεστάχεται τὸ χειρόγραφον μετ' ἐντύπου, οὗ ὁ τίτλος λέγει: «Βιβλίον καλούμενον Θηκαράς. Ἐν ᾧ εἰσὶ γεγραμμένοι ὕμνοι τε, καὶ εὐχαὶ εἰς δόξαν τῆς ὑπερυμνήτου, κ(αὶ) ἀδαιρέτου Τριάδος, Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ Ἁγίου Πνεύματος. Μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθὲν παρὰ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΜΑ·Ι·ΩΤΟΥ², ΤΟΥ ΕΚ ΚΥΔΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ. Con licenza de' superiori. (Σῆμα τοῦ τυπογραφικοῦ οἴκου τοῦ Νικολάου Σάρου) Ἐνετίησι. 1691. Παρὰ Νικολάω τῷ Σάρω. αχ' ἡα'»³

1) Ταῦτα πρὸ πάντων κατὰ τὸ ἀνέκδοτον ἔργον τοῦ Ἰωάννου Λαμπροπούλου «Περὶ τῆς Πελοποννησιακῆς Παιδείας ἐπὶ Τουρκοκρατίας (πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 203). Πρβλ. ἀφ' ἑτέρου Γ. Παπανδρέου ἐν «Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας», τόμ. Δ' (1892) σελ. 281 κ. ἔ. Τρ. Ε. *Ἐθναγγελλίδη*, Ἡ Παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας (Ἑλληνικά Σχολεῖα ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως μέχρι Καποδιστρίου). Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1936, σελ. 360.

2) Περὶ τοῦ ἐπωνύμου τούτου πρβλ. Κ. Ἄμαντον ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἑλληνικά», τόμ. Η' (1935) σελ. 209 κ. ἔ.

3) Ἐλλείπει παρὰ Ἐ. Legrand, Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs aux XVIIème siècle. Τόμ. I-V. Ἐν Παρισίοις 1894-1903.

Ἀποτελεῖται τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξ 158 σελίδων, ὧν καὶ διαστάσεις εἶναι 0,11 X 0,155. Ἐν σελ. γ' — 5 κείται προσφώνησις :

«Τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν Ἱερομονάχοις, καὶ πνευματικοῖς Πατράσι Κυρίῳ Ματθαίῳ τῷ Λεσβίῳ, καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ Ἁγίου Ὁρους πανοσιωτάτοις Καθηγουμένοις, καὶ γέρουσιν, ὁ ἐν Μοναχοῖς ἐλάχιστος, Ἀγάπιος, τὴν προσήκουσαν κομίζει μετάνοιαν:—Ὁ Πολὺς πόθος, καὶ ἀνείκαστος εὐλάβεια ὅπου ἔχετε εἰς τὰς ἱεράς ἀναγνώσεις τῶν Ἁγίων Μαρτύρων, καὶ θαυμασίων Ὁσίων, πανοσιώτατοι, με ἐπαρὰ κίνησε νὰ τυπώσω τοὺς ὠραιότερους βίους τῶν Ἁγίων¹, ὅπου εἰς τὸν Μεταφραστὴν εὐρίσκονται, διὰ νὰ πολυπλασιασθῶν εἰς ὄλον τὸν Κόσμον νὰ τοὺς ἀγοράζῃ πᾶς ἕνας με πληρωμὴν ὀλίγην, ὅπως τύχω καὶ ἐγὼ ἀνάξιος διὰ ταύτης τῆς εὐπορίας παρὰ Θεοῦ συγχωρήσεως, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως, ἐπειδὴ ὅσα χρήματα ἐδί-||δετε (σελ. 4) δετε πρότερον, νὰ σᾶς γράψουν ἕνα βίον μόνον ὀσίου, ἢ Μάρτυρος, ἀγοράζετε τώρα ὄλους τοὺς βίους ὅπου ἐτύπωσα. Ἄς Μετρήσῃ γοῦν πᾶς ἕνας πόσῃν εὐεργεσίαν, σᾶς ἐπροξένησα. Πρῶτον μὲν νὰ τοὺς πεζεύσω εἰς κοινὴν φράσιν, νὰ τοὺς γροικᾶν πᾶς ἄγροικος. Καὶ δεῦτερον νὰ τοὺς τυπώσω, νὰ τοὺς ἀγοράζετε με τὸσον ὀλίγην ἔξοδον. Ἀλήθεια οἱ καλλιγράφοι γογγίζουσιν ἄγνωστα, καὶ με κατακρίνουσιν ἀδιάκριτα, πῶς τοὺς ἐξημῶσα, καὶ δὲν εὐγαίνουσι πλέον τὴν ζωοτροφίαν αὐτῶν ἀπὸ τὸ ἐργόχειρον. Ἀλλὰ ἄς ἔχουν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα τους, ὁ ὁποῖος τοὺς θέλει κυβερνήσει ὡς πλουσιόδωρος, καθὼς τρέφει τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. Ἐγὼ ἐκοπίασα τὸσον, διὰ νὰ ὠφελήσω τοὺς πολλοὺς καὶ ἄς ἔχω ἀπὸ τοὺς ἄλλους συγχώρησιν, καὶ ἄς κάμνουν ἄλλο ἐργόχειρον. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκειμένον ἐπανέλθωμεν. Ἡξεύρωντας οὖν ἐγὼ πόσον εἶναι ἡ ἔνθεος προσευχὴ χρησιμότερα, καὶ προτιμωτέρα τῆς ἀναγνώσεως, ἐτύπωσα τὸ Θεοτοκᾶριον, καὶ τοῦτο τὸ θαυμάσιον βιβλίον τοῦ ἱεροῦ Θεοκαρᾶ. Τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τὴν ποσότητα φαίνεται λίαν βραχὺ, καὶ μικρότατον, εἰς δὲ τὴν ποιότητα, καὶ θεολογίαν εἶναι ἄποσον καὶ ἀνείκαστον. Καὶ προξενεὶ εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας πλοῦτον ἄσυλον, καὶ μακαριότητα αἰωνίζουσαν. Ἐπειδὴ οἱ ὕμνοι του εἶναι πολλὰ ὠραιό- || (σελ. 5) τατοι εἰς δόξαν τῆς ὑπερουσίου, καὶ ὑπερενδόξου Τριάδος, Πατρός, υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀντάμα με τοὺς ὁποῖους ἐτύπωσα, καὶ τὸ ψυχοσωτήριον ψαλτήριον, ὅτι αὐτὰ τὰ δύο βιβλία εἶναι τὰ ἀναγκαιότερα ἀπὸ ὅλα, καὶ χρησιμώτερα. Καὶ αὐτὰ ἔχουσι πόθον πολὺν νὰ ἀναγινώσκουν πάντες οἱ εὐλαβεῖς Μοναστρίαι. Ὁθεν διὰ νὰ ὠφελήσω καὶ εἰς τοῦτο τοὺς ἀδελφούς μου ἐξοδίασα ἀπὸ λόγου μου, καὶ ἐτύπωσα ταύτην τὴν βίβλον. Τὴν ὁποίαν ἀφιερώνω τῇ σῇ αἰδεσιμότητι, καὶ δέομαι μετὰ πάσης εὐλαβείας πάντων ὑμῶν, οὐ μόνον τῶν ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει τοῦ Ἁθῶ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ Κρήτῃ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ὑψηλίῳ ἡσυχάζόντων ἀδελφῶν,

1) Πρβλ. *É. Legrand*, ἐν *Ἐνθ' ἀνωτέρω*, τόμ. III, σελ. 6, ἀριθ. 644.

τοῦ πρεσβεύειν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν μου, ὅπως λυτρωθεῖς τῆς ἀτελευτήτου κολάσεως, ἐπιτύχω τῆς αἰωνίου Μακαριότητος. Ἐρρωσθε». Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ σελίδι, 158, ἀναγινώσκωμεν: «ἌΓΑΠΙΟΣ. Γινώσκετε οἱ ἀναγινώσκοντες, ὅτι τὴν παροῦσαν βίβλον ἐτύπωσα διὰ τὴν ἀναγνώσθη πᾶς ἕνας μοναχὸς εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του, ὅτι ἄλλο βιβλίον δὲν εἶναι ψυχωφελέστερον ἐτούτου, καὶ ὠραιότερον. Λοιπὸν ὅστις τὸ ἀγοράσει, ἢ ἀναγνώσει το, ἢ ὄχι δὲν με μέλλει, ἀμὴ ὅστις τὸ λάβη χάρισμα ἀπὸ λόγου μου, καὶ δὲν τὸ διαβάσει καθ' ἑκάστην, τὸν ἐγκαλῶ εἰς τὴν ὥραν τῆς κρίσεως, νὰ δώσῃ ἀπολογία διὰ ταύτην του τὴν ἀμέλειαν, διότι ὑρεστεῖ [γρ. ὑστερεῖ] τοσαύτης ψυχικῆς ὠφελείας ἐμένα, καὶ ἐκεῖνον τὸν ἄλλον, ὅπου τὸ ἤθελεν ἔχει νὰ τὸ ἀναγνώσῃ κατὰ τὸν πόθον μου. Ἔτι δὲ ἄς βιάζῃ πᾶς ἕνας τὸν ἑαυτόν του ὅσην ὥραν προσεύχεται, νὰ στέκη με εὐλάβειαν, καὶ φόβον τόσον, ὅσον ἤθελεν ἔχει ἐὰν ἔμπροσθεν ἐπιγείου βασιλέως ἐστέκετο, καὶ ὅσον ἔχει εὐλάβειαν τόσον μισθώνεται περισσότερο. Εἰς δὲ τὰ Τριαδικὰ τροπάρια κάμνετε ἕως τὴν γῆν τρεῖς ἢ μίαν μετάνοιαν. Τόσον ἐδῶ εἰς τὸν Θεοκαρᾶν, ὡσπερ καὶ εἰς τὸ τριώδιον, καὶ εἰς κάθε ἄλλο βιβλίον, ὅπου νὰ ἔχει τῆς ὑπερουσίου Τριάδος τροπάριον, καθὼς προσκυνοῦμεν, ὅταν ψάλλωμεν τὴν τιμιωτέραν. Καὶ ὅστις ἀμελήσῃ εἰς τοῦτο ἄς ὄψεται. ΤΕΛΟΣ Τῶ~Ν ΘΕΙΩΝ Υ΄ΜΝΩΝ».

Στάχσις μετὰ πινακίδων, αἵτινες ἐπὶ μέρους ἔχουσι σχηματισθῆ ἐκ γραπτῶν φύλλων.